

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ & ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
ΔΙΚΑΙΗΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ

ΙΟΥΝΙΟΣ 2018

1. Εισαγωγή

Η παγκόσμια και η ευρωπαϊκή πορεία προς μία «οικονομία χαμηλού άνθρακα» στο πλαίσιο της αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής, προσφέρει σημαντικές ευκαιρίες για καινοτόμες λύσεις, αλλά αναμένεται επίσης να πλήξει καίρια την οικονομία, την απασχόληση και τον κοινωνικό ιστό σε περιοχές όπου η τοπική οικονομία βασίζεται [σχεδόν] αποκλειστικά στον άνθρακα (εξορυκτικές δραστηριότητες, παραγωγή ενέργειας).

Οι στόχοι μείωσης εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, οι στόχοι διείσδυσης των ΑΠΕ στο ενεργειακό μίγμα, οι σταδιακά αυξανόμενοι περιβαλλοντικοί περιορισμοί για τις εκπομπές αερίων ρύπων από εγκαταστάσεις ηλεκτροπαραγωγής, και η αύξηση της τιμής των δικαιωμάτων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου θα οδηγήσουν αναπόφευκτα στην σταδιακή μείωση της χρήσης ορυκτών καυσίμων, ιδιαίτερα στον τομέα της ενέργειας. Επισημαίνεται ιδιαίτερα ότι ο ενδεικτικός ευρωπαϊκός στόχος για το 2050, όπως διατυπώθηκε το 2011 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αναφέρεται σε μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 80% σε σχέση με το 1990, σχεδόν πλήρη απανθρακοποίηση της ηλεκτροπαραγωγής¹. Ο στόχος αυτός βρίσκεται υπό εξέταση/αναθεώρηση, και αναμένεται νέα πρόταση πολύ πιο συγκεκριμένη και ενδεχομένως φιλόδοξη, λαμβάνοντας υπόψη και τους Εθνικούς Σχεδιασμούς για την Ενέργεια και το Κλίμα (χρονικός ορίζοντας 2030), που βρίσκονται σήμερα σε φάση εκπόνησης από όλα τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (και από την Ελλάδα).

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο ξεκινά συντεταγμένη προσπάθεια για τη στήριξη νέων αναπτυξιακών δραστηριοτήτων στις περιοχές των οποίων η οικονομία βασίζεται στον άνθρακα. Ήδη, κατά την ευρωπαϊκή διαπραγμάτευση για την αναθεώρηση του Ευρωπαϊκού Συστήματος Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών Αερίων του Θερμοκηπίου, το Ευρωκοινοβούλιο πρότεινε τη σύσταση Ευρωπαϊκού Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης, το οποίο θα χρηματοδοτούνταν από μέρος των διαθέσιμων δικαιωμάτων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Η πρόταση αυτή, που υποστηρίχθηκε από την Ελλάδα, τελικά απορρίφθηκε από τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς θεωρήθηκε ανώριμη και πολύπλοκη. Ωστόσο, σε συνέχεια αυτού του αιτήματος, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προχώρησε στην ίδρυση της πλατφόρμας “Coal Regions in Transition”, με κύριο στόχο την υποβοήθηση της μετάβασης των περιοχών που σήμερα εξαρτώνται οικονομικά από δραστηριότητες που σχετίζονται με τον άνθρακα.

Στην Ελλάδα, οι περιοχές που αναμένεται να επηρεαστούν βαθιά από τη μετάβαση σε μία οικονομία χαμηλού άνθρακα είναι η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας και ιδιαίτερα οι Περιφερειακές Ενότητες Κοζάνης και Φλώρινας και η ευρύτερη περιοχή του Δήμου Μεγαλόπολης, στην Περιφερειακή Ενότητα Αρκαδίας.

¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2011), Χάρτης πορείας για τη μετάβαση σε μια ανταγωνιστική οικονομία χαμηλών επιπέδων ανθρακούχων εκπομπών το 2050, Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, COM(2011) 112.

Η Ελληνική Πολιτεία, σύμφωνη την πάγια θέση της για στήριξη της δίκαιης μετάβασης, και ανταποκρινόμενη στο αίτημα των τοπικών κοινωνιών της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας και του Δήμου Μεγαλόπολης, προτίθεται να προχωρήσει στη σύσταση «Ειδικού Λογαριασμού για τη Δίκαιη Μετάβαση των λιγνιτικών περιοχών» με στόχο τη χρηματοδότηση έργων και δράσεων για τη διαφοροποίηση των οικονομικών δραστηριοτήτων των λιγνιτικών περιοχών. Ο Ειδικός Λογαριασμός θα χρηματοδοτηθεί με 60 εκατ. € για την περίοδο 2018-2020 (20 εκατ. € ανά έτος), τα οποία προέρχονται από τα έσοδα της χώρας από τον εκπλειστηριασμό δικαιωμάτων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. **Ο Ειδικός Λογαριασμός θα είναι ανεξάρτητος από υφιστάμενα αντισταθμιστικά μέτρα**, τα οποία έχουν θεσπιστεί για τις λιγνιτικές περιοχές της χώρας (όπως το Περιβαλλοντικό Οικιακό Τιμολόγιο και το ειδικό τέλος δικαιωμάτων λιγνίτη, το οποίο σύμφωνα με το Ν. 4533/2018, αντικαθιστά το λιγνιτόσημο από 01/01/2019). Επιπλέον, ο Ειδικός Λογαριασμός θα δρα διακριτά με άλλες πηγές χρηματοδότησης.

2. Στόχοι παρεμβάσεων και επιλεξιμότητα

Σε συμφωνία με το ευρύτερο ευρωπαϊκό και εθνικό όραμα για βιώσιμη και ισόρροπη ανάπτυξη, αλλά και το αίτημα των τοπικών κοινωνιών, κύριος στόχος του «Ειδικού Λογαριασμού για τη Δίκαιη Μετάβαση των λιγνιτικών περιοχών» θα είναι η υλοποίηση έργων και δράσεων που θα αναφέρονται **στο στόχο της σταδιακής διαφοροποίησης των οικονομικών δραστηριοτήτων στις λιγνιτικές περιοχές, δημιουργώντας μακροπρόθεσμες θέσεις εργασίας.**

Επιπλέον κριτήρια, τα οποία προκύπτουν τόσο από το ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο για τα έσοδα από τον εκπλειστηριασμό δικαιωμάτων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, όσο και από την ευρύτερη αναπτυξιακή πολιτική της χώρας αναφέρονται στη χρηματοδότηση δράσεων/έργων που οδηγούν σε:

- Μείωση του ανθρακικού αποτυπώματος και του ενεργειακού αποτυπώματος σε σχέση με την υφιστάμενη κατάσταση.
- Μείωση/μηδενισμό αποβλήτων (στερεών, οργανικών, κ.λπ.) σε σχέση με την υφιστάμενη κατάσταση, μέσω της προώθησης λύσεων συμβατών με το πρότυπο της κυκλικής οικονομίας.

Τα παραπάνω κριτήρια προφανώς μπορούν να εξειδικεύονται περαιτέρω με βάση τον τύπο κάθε συγκεκριμένης δράσης/έργου.

Για το 2018, ο Ειδικός Λογαριασμός θα χρηματοδοτήσει ώριμες δράσεις και έργα με θετική επίδραση στους παραπάνω δείκτες (μακροπρόθεσμες θέσεις εργασίας, μείωση ανθρακικού, ενεργειακού και περιβαλλοντικού αποτυπώματος) στις ΠΕ Κοζάνης και Φλώρινας, και στο Δήμο Μεγαλόπολης. Για το 2019 και το 2020 θα εξεταστεί διεύρυνση των επιλέξιμων περιοχών, καθώς προτεραιότητα θα δοθεί σε έργα και δράσεις που θα προκύψουν από το συνολικότερο αναπτυξιακό σχεδιασμό των λιγνιτικών περιοχών.

3. Πλαίσιο Διακυβέρνησης και Θεσμικές αλλαγές

Η διαχείριση του Ειδικού Λογαριασμού θα γίνεται κεντρικά, από κρατικό φορέα που λειτουργεί υπό την εποπτεία του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, σε συνεργασία με τα συναρμόδια Υπουργεία, θα προωθήσει τις κατάλληλες θεσμικές αλλαγές προς το σκοπό αυτό.

Για την προτεραιοποίηση αξόνων και δράσεων θα πραγματοποιείται ανοικτή ηλεκτρονική διαβούλευση μέσω του open.gov όπου όλοι οι τοπικοί φορείς, παραγωγικοί κλάδοι, η επιχειρηματική κοινότητα και οι πολίτες θα μπορούν να καταθέτουν τις ιδέες και τις προτάσεις τους.

Η τελική επιλογή χρηματοδοτικών αξόνων θα πραγματοποιείται με απόφαση του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, και ανάλογα με το είδος της δράσης θα καταρτίζεται ανοικτή πρόσκληση υποβολής προτάσεων, συμβατής με το εθνικό και το ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο, με σαφή κριτήρια επιλεξιμότητας και αξιολόγησης. Η ανοικτή πρόσκληση θα καταρτίζεται από Ειδική Επιτροπή, που θα περιλαμβάνει εκπροσώπους του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας και των κατά περίπτωση συναρμόδιων Υπουργείων (π.χ. Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης, Υπουργείο Εργασίας, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, κ.λπ.), η οποία και θα αξιολογεί τις προτάσεις που θα υποβληθούν, προκειμένου να ενταχθούν για χρηματοδότηση από τον Ειδικό Λογαριασμό.

Η υλοποίηση των ενταγμένων έργων/δράσεων θα παρακολουθείται από τον αρμόδιο φορέα και θα αξιολογείται από την Ειδική Επιτροπή και την Αυτοδιοίκηση προκειμένου να υπάρχει κατάλληλη ανατροφοδότηση του επόμενου ετήσιου κύκλου χρηματοδότησης.

4. Ενδεικτικοί άξονες παρεμβάσεων και δράσεων προς χρηματοδότηση για το 2018

Με βάση υφιστάμενα αναπτυξιακά σχέδια, οδικούς χάρτες και αναλύσεις που έχουν ήδη καταρτιστεί² και τα κριτήρια της Παραγράφου #3, ως χρηματοδοτικοί άξονες/ προτεραιότητες **για το 2018**, προτείνονται οι ακόλουθοι:

1. *Ανάπτυξη καθαρών μορφών ενέργειας:* Έμφαση δίνεται στη χρηματοδότηση έργων των ενεργειακών κοινοτήτων με τη συμμετοχή φυσικών προσώπων, ή/και ΟΤΑ ή/και ΝΠΙΔ, με στόχο την προώθηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και τη μείωση της ενεργειακής φτώχειας. Στον άξονα αυτό θα μπορούσαν να ενταχθούν και π.χ. έργα βιοαερίου, με συμμετοχή τοπικών κτηνοτροφικών συνεταιρισμών.

² - Επιχειρησιακό Σχέδιο Ανάπτυξης για τη Μεταλιγνιτική Περίοδο [Αναπτυξιακή Εταιρεία Κοζάνης, 2015]
- Οδικός Χάρτης Μετάβασης στη Μεταλιγνιτική Περίοδο για την Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας [WWF, 2016]
- Western Macedonia transition in the low carbon dependency era [Coal Platform Working Team of Western Macedonia, 2018]

2. *Εξοικονόμηση Ενέργειας*: Βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης κτιρίων του Δημοσίου σε επίπεδα παθητικού κτιρίου και αντιμετώπιση της ενεργειακής φτώχειας. Κατά προτεραιότητα προώθηση των ενεργειακών κοινοτήτων με συμμετοχή των ΟΤΑ, ως επιλέξιμων φορέων.
3. *Στήριξη του πρωτογενούς τομέα*: Προώθηση ενεργειακών καλλιεργειών, και συγκεκριμένα της τοπικά παραγόμενης βιομάζας για την τροφοδοσία εναλλακτικών συστημάτων τηλεθέρμανσης, καθώς και ενίσχυση τοπικών καλλιεργειών υψηλής προστιθέμενης αξίας (κρόκος, τριανταφυλλιά, ρίγανη, τσάι του βουνού), του εξαγωγικού χαρακτήρα υφιστάμενων συνεταιρισμών και της καθετοποιημένης ανάπτυξής τους. Στον άξονα αυτό θα μπορούσαν επίσης να ενταχθούν έργα αξιοποίησης γεωθερμικών πεδίων για στήριξη θερμοκηπιακών καλλιεργειών και θερμοκηπιακά πάρκα, αλλά και δράσεις κυκλικής οικονομίας με επεξεργασία λυματολάσπης και διάθεσης των προϊόντων ως εδαφοβελτιωτικών.
4. *Βιομηχανική κληρονομιά*: Αξιοποίηση των λιγνιτικών σταθμών για ανάδειξη της βιομηχανικής κληρονομιάς των λιγνιτικών περιοχών της χώρας.
5. Προγράμματα ολοκληρωμένης παρέμβασης στον τομέα της εργασίας (π.χ. σε νέες μορφές ενέργειας, στον αγροτοδιατροφικό κλάδο, στον τουριστικό κλάδο, επιδότηση νέων θέσεων εργασίας σε επιχειρήσεις που έχουν ως αντικείμενο συστήματα ή τεχνικές διαχείρισης και εξοικονόμησης ενέργειας, ή την ενεργειακή αναβάθμιση, κ.λπ), καθώς και προγράμματα κατάρτισης/επιμόρφωσης στους παραπάνω τομείς.
6. Προγράμματα στήριξης της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας σε διάφορους τομείς και ειδικά στους παραπάνω.

Για τη διεύρυνση και τον εμπλουτισμό των παραπάνω αξόνων καλούμε όλους τους πολίτες και τους παραγωγικούς και κοινωνικούς φορείς να καταθέσουν τις ιδέες και τις προτάσεις τους μέσω ανοικτής διαβούλευσης.

Σημειώνεται ότι για τα έτη 2019 και 2020 η ανοικτή διαβούλευση θα επαναληφθεί και θα προστεθούν ενδεχομένως και νέοι άξονες, με βάση αναθεωρημένα αναπτυξιακά σχέδια και οδικούς χάρτες που εκπονούνται αυτή την περίοδο από την Αυτοδιοίκηση.